

DOKUMENTACJA POWYKONAWCZA

IZOLACJA PRZECIWWILGOCIOWA POZIOMA

POŁUDNIOWEJ CZĘŚCI BRAMY STRAGANIARSKIEJ

Autor dokumentacji:

mgr Tomasz Korzeniowski

Gdańsk 2024

Spis treści

1. OBIEKT	3
1.1. NAZWA OBIEKTU, ADRES	3
1.2. LOKALIZACJA WRAZ Z MAPKĄ SYTUACYJNĄ	3
1.3. NAZWA WŁAŚCICIELA	3
1.4. NUMER REJESTRU ZABYTKÓW	3
1.5. HISTORIA OBIEKTU WRAZ Z ARCHIWALNĄ IKONOGRAFIĄ	4
2. WYKAZ WCZEŚNIEJSZYCH DOKUMENTACJI KONSERWATORSKICH NA TEMAT OBIEKTU WRAZ Z LOKALIZACJĄ ICH PRZECHOWYWANIA (ZA OSTATNIE 5 LAT)	11
3. PRACE PROWADZONE W RAMACH DOTACJI	12
3.1. CZAS TRWANIA PRAC	12
3.2. WYKONAWCA PRAC	12
3.3. OPIS STANU ZACHOWANIA WRAZ Z CZĘŚCIĄ FOTOGRAFICZNĄ	12
3.4. PRZEBIEG ORAZ FAKTYCZNIE ZREALIZOWANY PROGRAM PRAC Z PODANIEM METOD, MATERIAŁÓW I TECHNIK WYKORZYSTANYCH PODCZAS REALIZACJI WRAZ Z OZNACZENIEM GRAFICZNYM ZAKRESU PRAC	18
3.5. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA Z PRZEBIEGU PRAC	19
3.6. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA OBIEKTU PO ZAKOŃCZENIU PRAC	31
4. OŚWIADCZENIE BENEFICJENTA	37

1. Obiekt

1.1. Nazwa obiektu, adres

Brama Straganiarska, ul. Straganiarska 37 A i B, 80-837 Gdańsk

1.2. Lokalizacja wraz z mapką sytuacyjną

Obiekt zlokalizowany przy ul. Straganiarskiej w Gdańsku, na działce ew. nr 565, obręb 089.

Ilustracja 1. Lokalizacja obiektu na współczesnym planie katastralnym (źródło: polska.e-mapa.net)

1.3. Nazwa właściciela

Wspólnota Mieszkaniowa Straganiarska 37 A i B w Gdańsku, z siedzibą w Gdańsku (80-837) przy ul. Straganiarskiej 37 B.

1.4. Numer rejestru zabytków

Brama Straganiarska jest objęta ochroną konserwatorską na mocy wpisu do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego decyzją z dnia 24.02.1967 r. pod numerem 305 (obecny 430). Ponadto znajduje się na terenie miasta Gdańsk w zasięgu nowożytnych fortyfikacji, tj. na obszarze objętym ochroną konserwatorską na podstawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego dnia 11.10.1947 r. pod nr 8 (obecnie nr 15), a zarządzeniem Prezydenta RP z dnia 8.09.1994 r. uznanym za pomnik historii.

1.5. Historia obiektu wraz z archiwalną ikonografią¹

Brama Straganiarska, zamykająca od wschodu wylot ulicy Straganiarskiej, jest jedną z ośmiu (pierwotnie dziewięciu) gdańskich bram wodnych, stanowiących element średniowiecznego ciągu fortyfikacji obronnych Głównego Miasta. Reprezentuje typ bram powstających od ok. połowy XV w., nawiązujących do gotyckiej architektury flamandzkiej. Została wzniesiona z cegły w latach 1482-1483 jako budynek kalenicowy na planie prostokąta, flankowany dwiema narożnymi ośmiobocznymi wieżami, które pierwotnie wieńczyły strzeliste iglice. Jako jedyna z trzech niemal bliźniaczych bram (Straganiarska, Chlebnicka, Mariacka) otrzymała boczne północne skrzydło. Podobnie jak inne bramy nad Motławą, pełniła również funkcję handlową, a zlokalizowany przy jej wschodniej elewacji pomost stanowił punkt przeładunkowy. Od XVII w., po utraceniu charakteru obronnego w wyniku otoczenia miasta nowożytnymi fortyfikacjami, pełniła funkcje mieszkalne. W 2 poł. XIX w. została częściowo otoczona przybudówkami, a pod koniec XIX w. południową część budynku rozebrano, stawiając w tym miejscu eklektyczny budynek mieszkalny. Około 1900 r. od strony Motławy dobudowano do niej dom towarowy.

W 1945 zabytek uległ poważnemu zniszczeniu. Zachowały się oba łuki przelotowe, wschodni portal z umieszczoną nad nim dekoracyjną kamienną płytą, przedstawiającą trzy herby (w tzw. pokłonie heraldycznym): Rzeczypospolitej, Prus Królewskich i Gdańska, a także północna część wschodniej elewacji zabytku wraz z częścią północnej wieżyczki (do korony murów) oraz - niemal w całości - ściana północna, przylegająca do sąsiedniego domu. Poza tym ocalały niewielkie fragmenty przyziemia murów obwodowych bramy oraz barokowej dobudówki. Odbudowana w latach 1958-1959 z przeznaczeniem na cele mieszkaniowe (wg projektu Kazimierza Orłowskiego i Józefa Chrzanowicza), ze zmianą układu wnętrza (wg projektu Adama Stefanowicza) oraz bez szczytu, rozebranego już przed 1765 r., również obecnie pełni funkcję budynku mieszkalnego.

Trzykondygnacyjną bryłę Bramy Straganiarskiej nakrywa wysoki dwuspadowy dach z lukarnami, natomiast obie wieże wieńczy obecnie dachy ostrosłupowe. W przyziemiu znajduje się asymetrycznie usytuowany (przesunięty z osi na południe) przejazd bramny o wykroju

¹ Opracowano na podstawie:

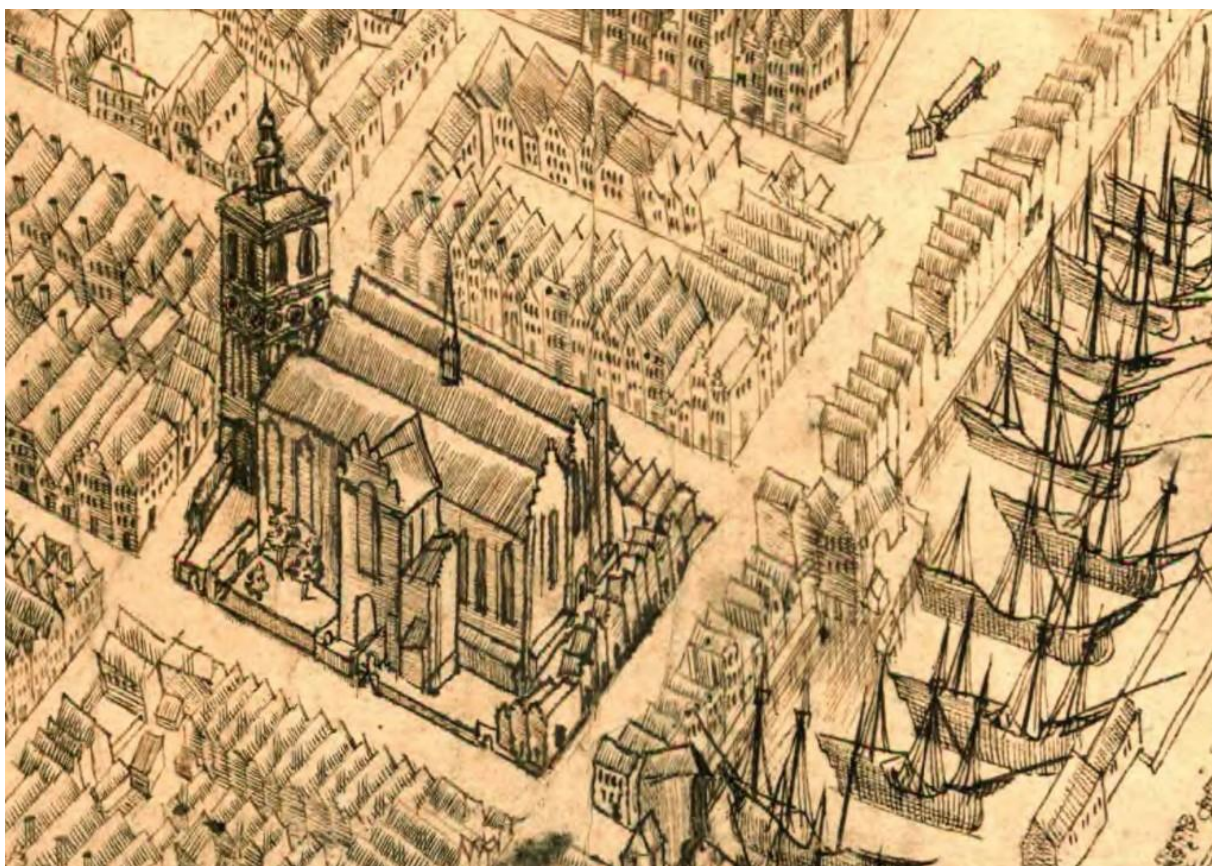
Friedrich, J., Gdańskie zabytki architektury, Gdańsk 1995, s. 39-40

Januszajtis, A., Z uśmiechem przez Gdańsk, Gdańsk 2003, s. 220

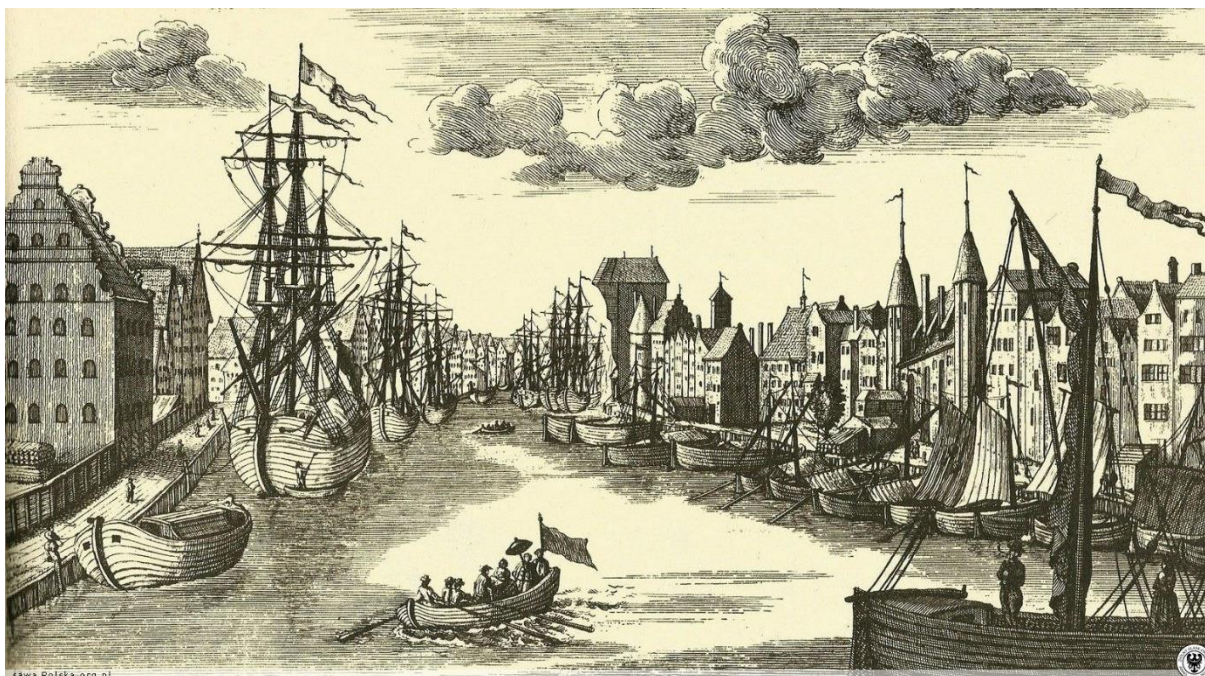
Katalog zabytków sztuki w Polsce. Miasto Gdańsk, cz. 1. Głównie Miasto, Warszawa 2006, s. 23-24
gdansk.gedanopedia.pl/gdansk/?title=BRAMA_STRAGANIARSKA (dostęp 10.10.2024)

ostrołukowym, w kamiennym obramieniu. Fasadę wschodnią zdobi dziewięć, biegnących przez wszystkie kondygnacje, zdwojonych wnęk. W miejscu pierwotnych otworów strzelniczych znajdują się prostokątne okna. Elewację wieńczy profilowany gzyms.

Obecnie zabytek jest w bardzo złym stanie, czego przyczyną jest m.in. silne zawilgocenie murów. Wody gruntowe, przenikające w głąb murów od niezabezpieczonych fundamentów, powodują postępującą destrukcję cegieł oraz zapraw. W celu powstrzymania tego procesu w 2024 r. zrealizowano I etap izolacji przeciwwilgociowej, który jest przedmiotem niniejszej dokumentacji powykonawczej. W przyszłości, po zakończeniu izolacji przeciwwilgociowej, planowane są prace konserwatorskie przy elewacjach zabytku.

Ilustracja 2. Schematycznie zaznaczona Brama Straganiarska na planie sztokholmskim, ok. 1600 r.
[źródło: https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/K0007569_00001#?c=&m=&s=&cv=&xywh=5818%2C4612%2C2429%2C1270]

Ilustracja 3. Brama Straganiarska, M. Deisch, 1765 [źródło: polska-org.pl]

Ilustracja 4. Brama Straganiarska, 1893 [źródło: gedanopedia]

Ilustracja 5. Brama Straganiarska, fragment pocztówki, ok. 1910 [źródło: muzeumpomorza.pl]

Ilustracja 6. Brama Straganiarska, widok od strony zachodniej, stan w 1952 [źródło: archiwum NID]

Ilustracja 7. Brama Straganiarska, narożnik południowo-zachodni, widok od ul. Straganiarskiej, lata 50. XX w. [źródło: archiwum NID]

Ilustracja 8. Brama Straganiarska, rozpoczęcie odbudowy, 1955 [źródło: archiwum NID]

Ilustracja 9. Brama Straganiarska, w trakcie odbudowy, 1957/1958 [źródło: archiwum NID]

Ilustracja 10. Brama Straganiarska, montaż więźby dachowej [źródło: archiwum NID]

Ilustracja 11. Brama Straganiarska, 1958 [źródło: archiwum NID]

2. Wykaz wcześniejszych dokumentacji konserwatorskich na temat obiektu wraz z lokalizacją ich przechowywania (za ostatnie 5 lat)

- Program prac konserwatorskich Bramy Straganiarskiej w Gdańsku, mgr T. Korzeniowski, Gdańsk 2021

Miejsce przechowywania:

- Wspólnota Mieszkaniowa Straganiarska 37 A i B w Gdańsku, ul. Straganiarska 37 B, 80- 837 Gdańsk
- Urząd Miasta Gdańska, ul. Nowe Ogrody 8/12, 80- 803 Gdańsk,
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku, ul. Dyrekcyjna 2-4, 80-852 Gdańsk

3. Prace prowadzone w ramach dotacji

Prace przeprowadzone zostały dzięki dotacji Gminy Miasta Gdańska oraz Samorządu Województwa Pomorskiego.

3.1. Czas trwania prac

Prace prowadzone były w okresie od 30.08.2024 do 18.10.2024 r.

3.2. Wykonawca prac

Firma Aurea Porta Konserwacja Zabytków Tomasz Korzeniowski

80-834 Gdańsk, ul. Św. Ducha 109/1

3.3. Opis stanu zachowania wraz z częścią fotograficzną

Woda gruntowa, podciągana kapilarnie od niezabezpieczonych fundamentów, zawilgaca ceglana elewację, pozostając zarówno na powierzchni cegieł, jak i w ich wnętrzu. Dowodem na to są widoczne na zewnątrz i wewnątrz plamy wilgoci na murze i wyczuwalna wilgoć we wnętrzu budynku. W okresie jesiennozimowym woda, zwiększając swoją objętość wskutek zamarzania, wyjątkowo destrukcyjnie działa na zabytek. Zamarzając, prowadzi m.in. do powstawania spękań cegieł oraz do wykruszania się zapraw, co z kolei zwiększa ryzyko wypadania fragmentów cegieł z elewacji i może stwarzać zagrożenie dla zdrowia przechodniów. Poza tym zabytek stanowi ważny element panoramy Gdańska od strony Motławy, a powyższe zjawiska walnie przyczyniają się do obniżenia jego walorów estetycznych.

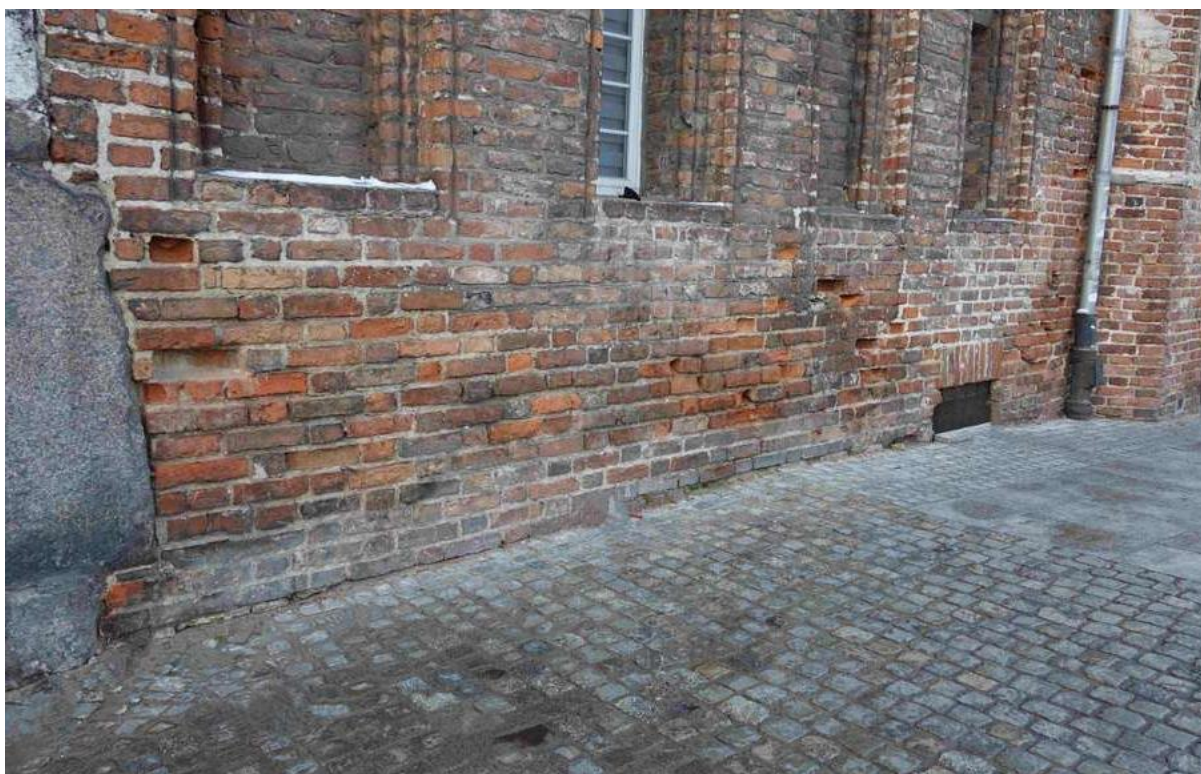
W celu eliminacji zjawiska podciągania kapilarnego wody niezbędne jest wykonanie izolacji przeciwwilgociowej metodą iniekcji żywicą poliuretanową. Powstała przepona hydrofobowa zatrzyma penetrację wody gruntowej. W efekcie dojdzie do osuszenia murów i przerwania procesu ich niszczenia, dzięki czemu w kolejnych latach będzie można wykonać prace konserwatorskie przy ceglanych elewacjach, tak aby przywrócić zabytkowi dawną świetność.

Ilustracja 12. Widok ogólny zabytku od wschodu

Ilustracja 13. Widok ogólny zabytku od zachodu

Ilustracja 14. Zawilgocenie przyziemia. Plamy wilgoci na elewacji wschodniej

Ilustracja 15. Skutki zawilgocenia w postaci zniszczenia elewacji ceglanej

Ilustracja 16. Skutki zawilgocenia

Ilustracja 17. Skutki zawilgocenia

Ilustracja 18. Skutki zawilgocenia. Tynk odspajający się od ścian w przyziemiu przejazdu bramnego

Ilustracja 19. Skutki zawilgocenia. Tynk odspajający się od ścian w przyziemiu przejazdu bramnego

Ilustracja 20. Skutki zawilgocenia wewnątrz zabytku. Tynk odspajający się od ścian

Ilustracja 21. Skutki zawilgocenia

3.4. Przebieg oraz faktycznie zrealizowany program prac z podaniem metod, materiałów i technik wykorzystanych podczas realizacji wraz z oznaczeniem graficznym zakresu prac

Prace zrealizowano w oparciu o *Program prac konserwatorskich Bramy Straganiarskiej w Gdańsku*, stanowiący podstawę decyzji nr ZN.SG.5142.559.2022.JT z dnia 25.04.2022 r. oraz pozwolenia na budowę nr WUiA-VI.6740.1038-2.2022.SA.413646 z dnia 4.11.2022 r.

Przeciwwilgociową izolację poziomą wykonano metodą iniekcji żywicą poliuretanową.

W pierwszej kolejności wykonano odwierty pod iniektory o średnicy 1,5 cm na dwóch poziomach, w odstępie 12-15 cm w układzie naprzemiennym. Odległość pomiędzy poziomymi rzędami wyniosła maksymalnie 8 cm. Większość otworów została wywiercona w fugach pomiędzy cegłami, tak aby do minimum ograniczyć ingerencję w historyczną substancję zabytku. Głębokość otworów sięgnęła 90% grubości muru. Odwierty wykonano pod kątem 25-45° do poziomu. Linia otworów została wyznaczona tak, aby strefa nasycenia murów żywicą zbiegała się z poziomem gruntu.

W kolejnym etapie, po zamontowaniu w każdym otworze specjalnych zaworów (iniektorów), przeprowadzono iniekcję żywicą poliuretanową. Przed wprowadzeniem mieszanki iniekcyjnej zwilżono otwory w celu oczyszczenia wykonanych odwiertów z materiałów luźnych (dodatkowo zwilżenie muru zwiększa skuteczność penetracji środka iniekcyjnego). Aplikację przeprowadzono pod ciśnieniem ok. 50 atmosfer, aby osiągnąć pewność skutecznej penetracji żywicy. Dowodem na wysycenie strefy iniekcji było pojawienie się iniektu w wypełnianym nim otworze. Następnie zdemontowano iniektory, a otwory zabezpieczono zaprawą wapienną.

Żywica poliuretanowa poprzez reakcję z wilgocią lekko pęcznieje i szczelnie wypełnia strukturę kapilarną zapraw i cegieł. W efekcie dochodzi do przerwania drogi podciągania kapilarnego, co prowadzi do osuszenia muru powyżej przepony.

Do wykonania izolacji przeciwwilgociowej zastosowano żywicę poliuretanową WEBAC 1403P, tworzącą równomierną, wodoszczelną strukturę zamkniętą, o zwiększonej rozciągliwości i odporności na występujące w murze sole. Prace wykonano zgodnie z instrukcją techniczną producenta. Ograniczono do minimum ingerencję w zabytkową substancję budynku, jednocześnie zapewniając zahamowanie niekorzystnego oddziaływania na nią czynników zewnętrznych.

3.5. Dokumentacja fotograficzna z przebiegu prac

Ilustracja 22. Wykonywanie odwiertów pod iniektory

Ilustracja 23. Wykonywanie odwiertów pod iniektory

Ilustracja 24. Pogłębianie otworów przy użyciu dłuższego wiertła

Ilustracja 25. Pogłębianie otworów przy użyciu dłuższego wiertła

Ilustracja 26. Wykonywanie odwiertów pod iniektory

Ilustracja 27. Wykonywanie odwiertów pod iniektory. Z prawej pogłębianie otworów przy użyciu dłuższego wiertła

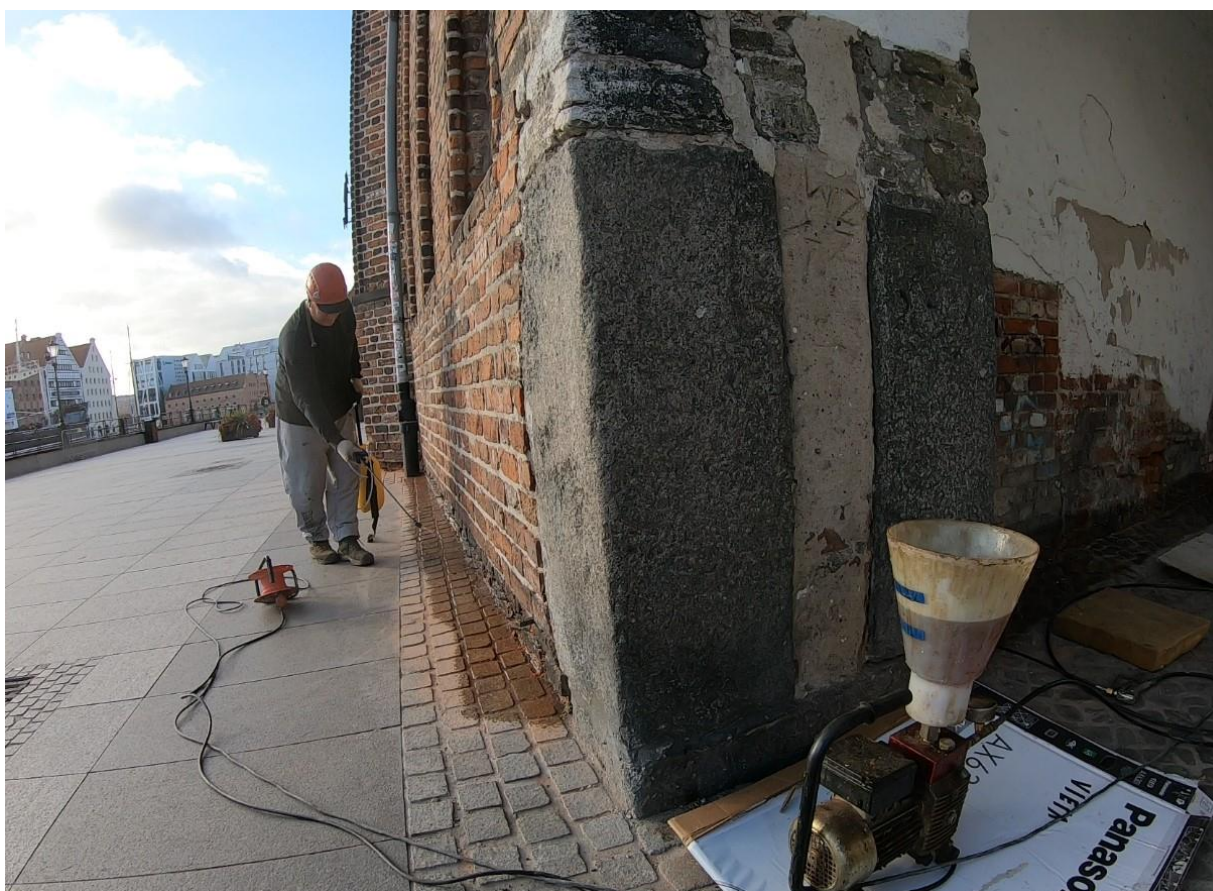
Ilustracja 28. Wykonywanie odwiertów pod iniektory

Ilustracja 29. Pogłębianie otworów przy użyciu dłuższego wiertła

Ilustracja 30. Zwilżanie otworów przed wprowadzeniem mieszanki iniekcyjnej

Ilustracja 31. Zwilżanie otworów przed wprowadzeniem mieszanki iniekcyjnej

Ilustracja 32. Zwilżanie otworów przed wprowadzeniem mieszanki iniekcyjnej

Ilustracja 33. Ciśnieniowa aplikacja żywicy

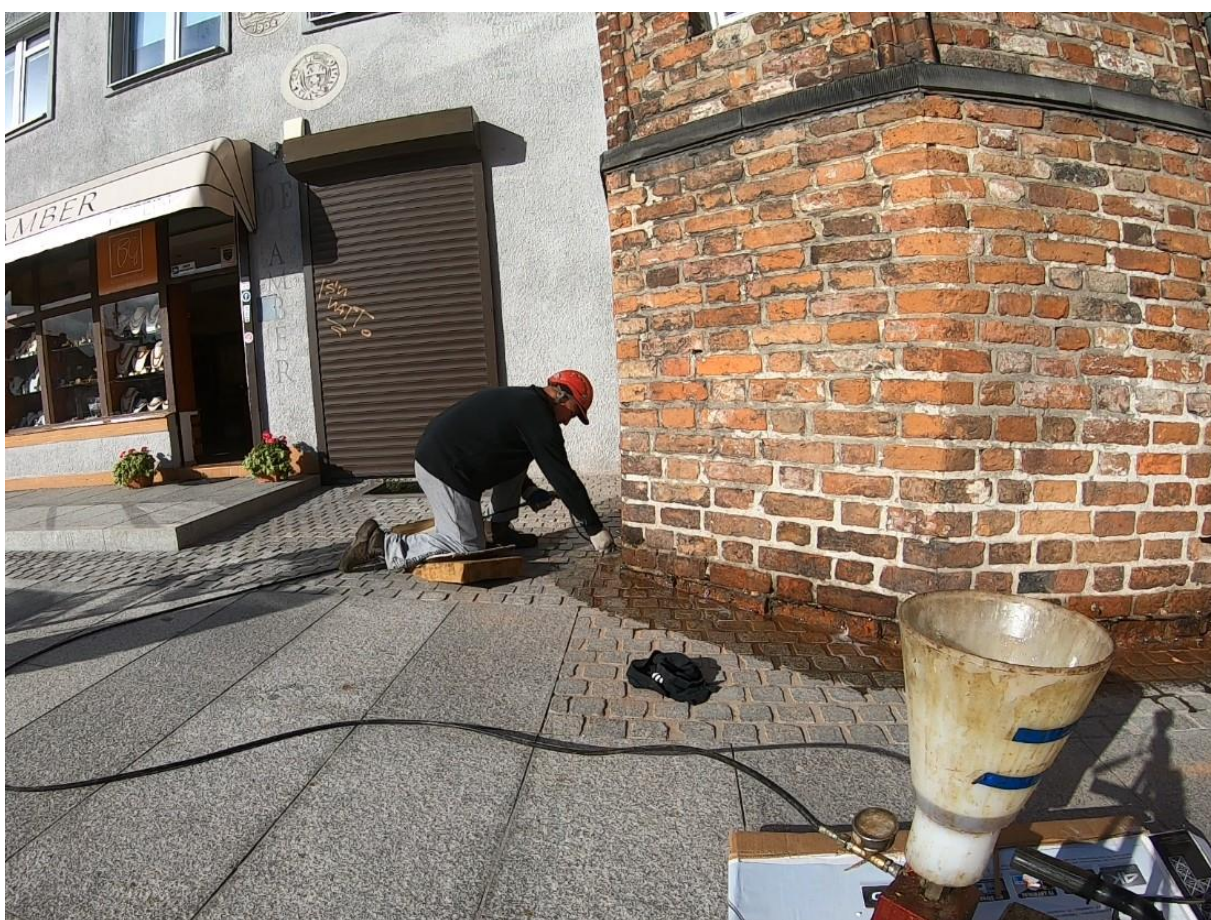
Ilustracja 34. Ciśnieniowa aplikacja żywicy

Ilustracja 35. Ciśnieniowa aplikacja żywicy

Ilustracja 36. Ciśnieniowa aplikacja żywicy

Ilustracja 37. Ciśnieniowa aplikacja żywicy

Ilustracja 38. Usuwanie iniektorów po aplikacji środka iniekcyjnego

Ilustracja 39. Usuwanie iniektorów po aplikacji środka iniekcyjnego

Ilustracja 40. Usuwanie iniektorów po aplikacji środka iniekcyjnego

Ilustracja 41. Zabezpieczanie otworów zaprawą

Ilustracja 42. Zabezpieczanie otworów zaprawą

Ilustracja 43. Zabezpieczanie otworów zaprawą

Ilustracja 44. Zabezpieczanie otworów zaprawą

Ilustracja 45. Zabezpieczanie otworów zaprawą

3.6. Dokumentacja fotograficzna obiektu po zakończeniu prac

Ilustracja 46. Widok ogólny po zakończeniu prac

Ilustracja 47. Widok ogólny po zakończeniu prac

Ilustracja 48. Po zakończeniu prac

Ilustracja 49. Po zakończeniu prac

Ilustracja 50. Po zakończeniu prac

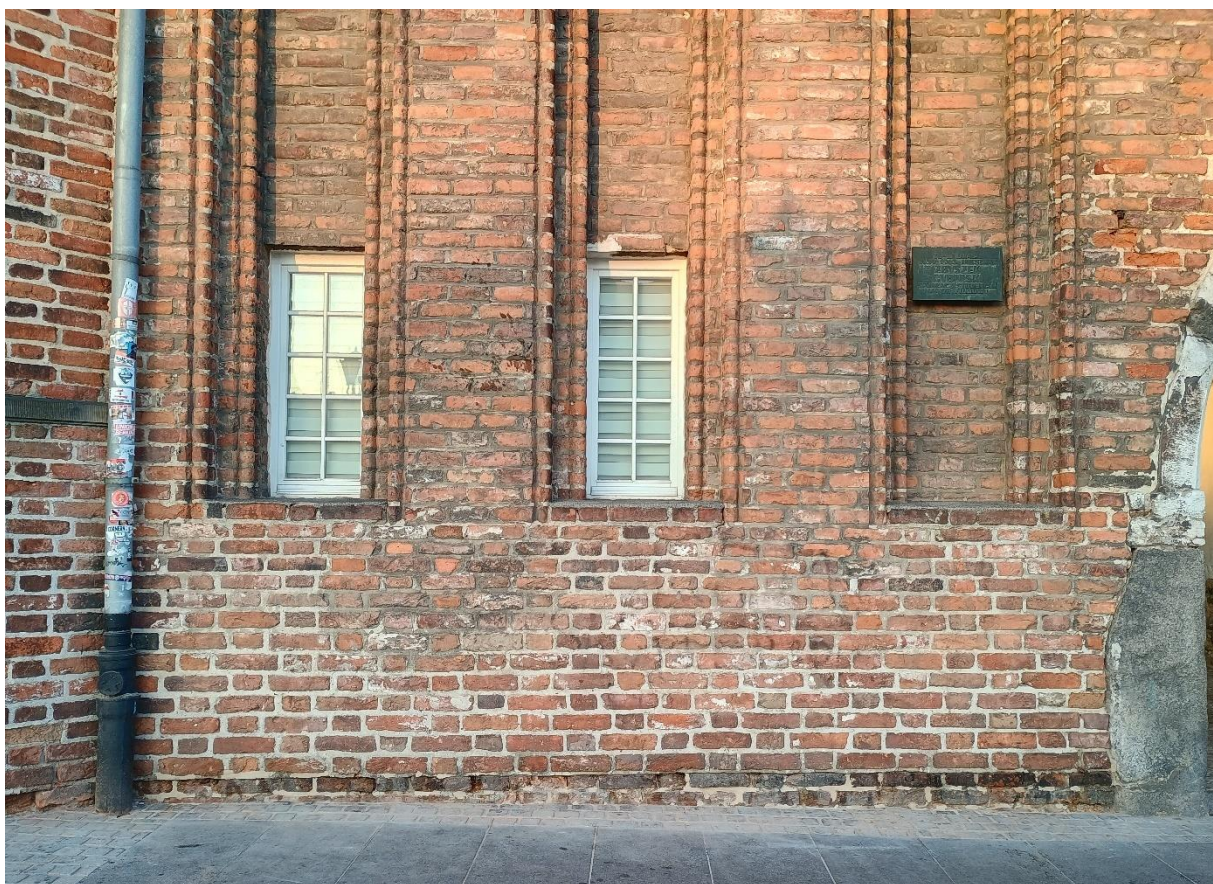
Ilustracja 51. Po zakończeniu prac

Ilustracja 52. Po zakończeniu prac

Ilustracja 53. Po zakończeniu prac

Ilustracja 54. Po zakończeniu prac

Ilustracja 55. Po zakończeniu prac

Ilustracja 56. Po zakończeniu prac

Ilustracja 57. Po zakończeniu prac

4. Oświadczenie beneficjenta